Ujevn avling

For 4 dager siden kl. 22:22

Filmanmeldelse«Markens grøde»

DET FØRSTE KYSSET: Asta Kamma August og Herbert Nordrum i «Markens grøde». Foto: Oskar Dahlsbakken / Ymer Media

Norges Oscar-håp i 2027 er allerede kraftig omdiskutert.

Anmeldelse

«Markens grøde»

Med: Herbert Nordrum, Asta Kamma August, Gard B. Eidsvold, Oddgeir Thune, Anders Basmo, Sjur Vatne Brean

Regi: Hans Petter Moland

Premiere på kino fredag 30. oktober

Drama. Norge. 12 år. To timer og 35 minutter

Jeg har ingen problemer med å forstå hva det var som trakk regissør og manusforfatter (sammen med Gard B. Eidsvold) Hans Petter Moland til Knut Hamsuns «Markens grøde» (1917). Moland har gjennom en lang filmkarriere vært opptatt av menn og mannsroller.

Det jeg *har* hatt problemer med å forstå, er timingen. Hvorfor nå? Nå som Hamsun generelt og «Markens grøde» spesielt – romanen som ga forfatteren Nobels litteraturpris i 1920 – atter en gang fremelskes på den politiske høyresiden?

Det hevdes nemlig at den unektelig reaksjonære, unektelig lesverdige «Markens grøde» har fått en renessanse blant unge menn med et gründer-gen i magen. Slike som har fått det for seg at om de ikke er millionærer før fylte 20 – vel, så er alt tapt. Slike som snakker om selvberging. Unge karer som, likt Ayn Rand, gjerne vil *bevege verden*.

UÅR: Herbert Nordrum i «Markens grøde». Foto: Oskar Dahlsbakken / Ymer Media

Kanskje er det nettopp derfor Moland har ment at tiden var moden for *sin* Isak Sellenraa? Som ganske riktig er en klart mindre heroisk skikkelse enn før. Mer avhengig av andre, inkludert hun som blir hans kvinne.

Ja, til tider en tøffel og en taper, faktisk, der han blir bedratt og forlatt til fortiden av moderniteten.

Kanskje slik. Men undertegnede blir likevel sittende og tenke på andre ting.

Ikke hovedsaklig det at Molands film er innspilt på Vestlandet, nærmere bestemt Luster, og ikke i Nordland – der romanen utspiller seg. Det får andre, primært direkte berørte nordlendinger, «rase» over.

FELLES FREMTID: Asta Kamma August og Herbert Nordrum i «Markens grøde». Foto: Oskar Dahlsbakken / Ymer Media

Men i aller høyeste grad det at Moland og Eidsvold har kvittet seg med så enormt mye av fortellingen. At deres «Markens grøde» hovedsaklig er en fortelling om et langt og begivenhetsrikt samliv, og i langt mindre grad den krøniken, det episke norske 1800-tallssvaret på en såpeopera, som Knut Hamsuns omfangsrike roman jo faktisk er.

Molands film handler nesten utelukkende om Isak Sellanraa (Herbert Nordrum) og kvinnen, Inger (Asta Kamma August), som kommer over fjellet og blir hans livsledsager. De to er beinet som Moland har skåret romanen ned til. Du kan med andre ord vinke farvel til en rekke av romanens viktige bikarakterer, så som «ho» Oline, Aksel og Barbro.

«Lappene», altså samene, som er noe av årsaken til at Hamsuns bok er kontroversiell, spiller ingen rolle her (selv om vi ser dem i én scene). Med

dem ryker også den tragiske overtroen som Inger lider under, og som er medvirkende til at hun, midtveis i filmen, begår den handlingen hun begår. (Og som Isak nå reagerer på utifra *vår* tids moral).

HUN KOM OVER FJELLET: Asta Kamma August i «Markens grøde». Foto: Oskar Dahlsbakken / Ymer Media

Den første delen av filmen, som er nokså ordløs, men vakker og liksom varm i all sin kulde, der Isak og Inger finner hverandre og sitt livsprosjekt, fungerer i mine øyne best. Isak, den umælende, men vitale og besluttsomme mannen. Inger, den vakre og arbeidsomme, men «vanskapte» (hun har det man i romanens tid kalte et *hareskår*) kvinnen.

Det er en flott kjærlighetshistorie. Hør hvordan Isak, som snakker moderne bokmål, hoster og harker når han vil ha oppmerksomhet og ros. Se hvordan Inger, som snakker moderne svensk, plukker opp signalene og gir ham det han trenger.

Se hvordan disse to menneskene bygger seg et hjem og en fremtid i det kalde, karrige nord. Der ingen skulle tru at nokon kunne bu, langt mindre drive jordbruk. (Hamsuns roman er ikke minst et de skandinaviske sesongenes mesterverk).

KARRIG KJÆRLIGHET: Asta Kamma August og Herbert Nordrum i «Markens grøde». Foto: Oskar Dahlsbakken / Ymer Media

Så vil mange huske at dynamikken mellom de to elskende forandrer seg etter at Inger blir nødt til å tilbringe mange år i den fæle storbyen. Der hun, trass i ellers reduserte omstendigheter, lærer seg å sette pris på sang, dans og dekadanse.

Der parets datter, Leopoldine, lærer seg å skrive og regne, noe også sønnen Elsesus får nyte godt av da mor og datter omsider returnerer til Sellanraa.

Inger er blitt mer sofistikert i løpet av disse årene. Ikke like lett å imponere som hun en gang var. Mer selvstendig også: Nå har hun en symaskin og kan tjene egne penger. Hun er blitt kravstor og ønsker seg elektrisitet i huset, slik de har i byen. (Kvinnfolk! Aldri fornøyde, hva?).

TILBAKE FRA BYEN: Asta Kamma August i «Markens grøde». Foto: Oskar Dahlsbakken / Ymer Media

For Hamsun er dette begynnelsen på slutten. Den nye tid, som representert ved vegguret med orgelverk som Isak så stolt har hengt på veggen, er nådd helt hit opp. Fra den fordervede byen, der leger etter sigende «dreper barn før de fødes», som det heter hos forfatteren.

Molands film er ikke i stand til å plukke opp forfatterens humor, ironi og mange muntre utropstegn. Den er alvorlig, også i sexscenene (som er gode) og actionsekvensene. (Isak går gjennom isen, og det er han og ikke Aksel som blir sittende fast under et tre her).

At den går glipp av den språklige skjønnheten i Hamsuns fortellerstemme, tar den i en viss grad igjen i kraft av Oskar Dahlsbakkens fine kinematografi.

MODERNE TIDER: Sjur Vatne Brean som Elsesus i «Markens grøde». Foto: Oskar Dahlsbakken / Ymer Media

«Markens grøde» hadde premiere under filmfestivalen i Bergen for et par uker siden, og fikk usedvanlig delt mottakelse av kritikerne som så den der. Tillat meg å innta rollen som det pisslunkne vannet mellom NRKs ild og Aftenpostens is:

Det er en vakker og vellaget film. Men den er langdryg. Det fjerde øyet på terningen går til Asta Kamma August, som er vidunderlig i den.

Publisert: 28.10.26 kl. 16:57Oppdatert: 28.10.26 kl. 22:22